Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (prvi senat)

z dne 15. julija 2021 *

„Predhodno odločanje – Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah – Pravo, ki se uporablja za pogodbena obligacijska razmerja – Uredba (ES) št. 593/2008 – Člena 3 in 8 – Pravo, ki ga izbereta stranki – Individualne pogodbe o zaposlitvi – Delavci, ki opravljajo svoje delo v več državah članicah – Obstoj tesnejše povezave z državo, ki ni država, v kateri ali iz katere delavec običajno opravlja svoje delo, oziroma ki ni država, v kateri se nahaja poslovna enota, ki je delavca zaposlila – Pojem ‚določbe, od katerih ni dovoljeno odstopati z dogovorom‘ – Minimalna plača“

V združenih zadevah C-152/20 in C-218/20,

katerih predmet sta predloga za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ju je vložilo Tribunalul Mureș (okrožno sodišče v Mureșu, Romunija) z odločbama z dne 1. oktobra 2019 in 10. decembra 2019, ki sta na Sodišče prispeli 30. marca 2020 in 27. maja 2020, v postopkih

DG,

EH

proti

SC Gruber Logistics SRL (C-152/20)

in

Sindicatul Lucrătorilor din Transporturi, TD

proti

SC Samidani Trans SRL (C-218/20),

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi J.-C. Bonichot, predsednik senata, L. Bay Larsen, sodnik, C. Toader, sodnica, M. Safjan (poročevalec) in N. Jääskinen, sodnika,

generalni pravobranilec: M. Campos Sánchez-Bordona,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

* Jezik postopka: romunščina.

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za romunsko vlado E. Gane in L. Lițu, agentki,

– za finsko vlado M. Pere, agentka,

– za Evropsko komisijo sprva M. Wilderspin in M. Carpus Carcea, nato zadnjenavedena, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 22. aprila 2021

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predloga za sprejetje predhodne odločbe se nanašata na razlago členov 3 in 8 Uredbe (ES) št. 593/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbena obligacijska razmerja (Rim I) (UL 2008, L 177, str. 6) (v nadaljevanju: Uredba Rim I).

2 Ta predloga sta bila vložena v okviru sporov med romunskima voznikoma tovornjakov in njunima delodajalcema, ki sta gospodarski družbi s sedežem v Romuniji, glede zneska njunega plačila.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 V uvodnih izjavah 11, 23 in 35 Uredbe Rim I je navedeno:

„(11) Svoboda pogodbenih strank, da izberejo pravo, ki naj se uporablja, bi morala biti temelj sistema kolizijskih pravil na področju pogodbenih obligacijskih razmerij.

[…]

(23) V pogodbah, pri katerih velja ena pogodbena stranka za šibkejšo, bi morala biti ta šibkejša pogodbena stranka zaščitena s kolizijskimi pravili, ki so za varstvo njenih interesov ugodnejša od splošnih pravil.

[…]

(35) Delavcev se ne bi smelo prikrajšati za zaščito, ki jim jo zagotavljajo določbe, od katerih ni dovoljeno odstopanje z dogovorom ali od katerih je dovoljeno odstopanje le v njihovo korist.“

4 Člen 3 te uredbe določa:

„1. Pogodbo ureja pravo, ki ga izbereta pogodbeni stranki. Izbira mora biti izrecno izražena ali mora jasno izhajati iz pogodbenih določil ali okoliščin primera. Pogodbeni stranki se lahko dogovorita, da se izbrano pravo uporablja za pogodbo v celoti ali le za njen del.

2. Pogodbeni stranki se lahko kadar koli dogovorita, da se za pogodbo uporablja drugo pravo, kot se je prej uporabljalo na podlagi prejšnje izbire v skladu s tem členom ali na podlagi drugih določb te uredbe. Če se pogodbeni stranki po sklenitvi pogodbe dogovorita za spremembo prava, ki naj se uporablja za pogodbo, to ne posega v formalno veljavnost pogodbe v smislu člena 11 ali v pravice tretjih oseb.

3. Kadar so vsi elementi, pomembni za zadevo, v trenutku izbire prava v državi, katere prava pogodbeni stranki nista izbrali, izbira pogodbenih strank ne posega v uporabo določb prava te države, od katerih ni dovoljeno odstopanje z dogovorom.

4. Kadar so vsi elementi, pomembni za zadevo, v trenutku izbire prava v eni ali več državah članicah, izbira prava tretje države s strani pogodbenih strank ne posega v uporabo določb prava [Unije], od katerih ni dovoljeno odstopanje z dogovorom, po potrebi kakor so te določbe prava [Unije] izvedene v državi članici sodišča, pred katerim poteka postopek.

5. Obstoj in veljavnost dogovora pogodbenih strank o izbiri prava se presoja v skladu z določbami členov 10, 11 in 13.“

5 Člen 8 navedene uredbe določa:

„1. Za individualne pogodbe o zaposlitvi se uporablja pravo, ki ga v skladu s členom 3 izbereta pogodbeni stranki. Vendar pa taka izbira prava delavca ne sme prikrajšati za zaščito, ki mu jo zagotavljajo določbe, od katerih ni dovoljeno odstopati z dogovorom, po pravu, ki bi se uporabljalo v skladu z odstavki 2, 3 in 4 tega člena, če pogodbeni stranki ne bi bili izbrali drugega prava.

2. Če pogodbeni stranki nista izbrali prava, ki naj se uporablja za individualno pogodbo o zaposlitvi, se za pogodbo uporablja pravo države, v kateri oziroma iz katere delavec v izpolnjevanju pogodbe običajno opravlja svoje delo. Če delavec začasno opravlja delo v drugi državi, se ne šteje, da se je država, v kateri običajno opravlja delo, spremenila.

3. Če prava, ki naj se uporablja, ni mogoče določiti v skladu z odstavkom 2, se za pogodbo uporablja pravo države, v kateri se nahaja poslovna enota, ki je delavca zaposlila.

4. Kadar iz vseh okoliščin izhaja, da je pogodba v tesnejši zvezi z drugo državo kot z državo iz odstavka 2 ali 3, se uporablja pravo te druge države.“

Romunsko pravo

6 Člen 2(1) Ordinul nr. 64 pentru aprobarea modelului-cadru al contractului individual de muncă (uredba št. 64 o odobritvi standardnega obrazca za individualno pogodbo o zaposlitvi) z dne 28. februarja 2003 (*Monitorul Oficial al României*, št. 139 z dne 4. marca 2003, v nadaljevanju: uredba št. 64/2003) je določal:

„Individualna pogodba o zaposlitvi, sklenjena med delodajalcem in zaposlenim, mora obvezno vsebovati elemente iz standardnega obrazca.“

7 V standardnem obrazcu iz člena 2(1) te uredbe, ki je bil v prilogi k njej, je bilo v oddelku N določeno:

„Določbe te individualne pogodbe o zaposlitvi so dopolnjene z določbami [Legea nr. 53/2003 – Codul muncii (zakon št. 53/2003 o zakoniku o delovnih razmerjih) z dne 24. januarja 2003 (*Monitorul Oficial al României*, št. 72 z dne 5. februarja 2003)] in določbami veljavne kolektivne pogodbe […].“

Spora o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

Zadeva C-152/20

8 Spor o glavni stvari v zadevi C-152/20 se nanaša na plačilo dvema romunskima voznikoma tovornjakov, DG in EH, ki sta bila zaposlena pri družbi SC Gruber Logistics SRL. V njunih individualnih pogodbah o zaposlitvi, sestavljenih tako v romunskem kot v italijanskem jeziku, je bilo določeno, da so klavzule iz teh pogodb dopolnjene z določbami zakona št. 53/2003. Poleg tega je bilo v navedenih pogodbah določeno, da o sporih, ki se nanašata nanju, odloča sodišče, ki je pristojno *ratione materiae* in *ratione loci*. V zvezi s krajem opravljanja dela je bilo v pogodbah določeno, da se „delo […] opravlja v (sekciji/delavnici/pisarni/oddelku) avtomehanične delavnice sedeža družbe/obrata/drugega kraja organiziranega dela v občini Oradea [(Romunija)] in glede na delegiranje/napotitev na sedeže ali obrate strank, trenutnih in prihodnjih dobaviteljev na vseh naslovih na nacionalnem ozemlju in v tujini, kjer bo zaposleni pri opravljanju svojih nalog moral uporabljati tudi vozilo, ali na vseh drugih krajih, kjer ta izvaja dejavnosti prevoza“.

9 DG in EH sta zoper družbo SC Gruber Logistics pri Tribunalul Mureș (okrožno sodišče v Mureșu, Romunija) vložila tožbo, s katero sta predlagala, naj se tej družbi naloži plačilo razlike med dejansko prejetimi plačami in minimalnimi plačami, do katerih naj bi bila po njunem mnenju upravičena na podlagi italijanske zakonodaje o minimalni plači v sektorju cestnega prometa, ki je določena s kolektivno pogodbo za prometni sektor v Italiji.

10 DG in EH trdita, da se na podlagi člena 8 Uredbe Rim I za njuni individualni pogodbi o zaposlitvi uporablja italijanska zakonodaja o minimalni plači. Čeprav sta bili ti pogodbi sklenjeni v Romuniji, naj bi svoje delo običajno opravljala v Italiji. Trdita, da je bil kraj, od koder sta opravljala svoje naloge in prejemala navodila ter kamor sta se vrnila po opravljenih nalogah, v Italiji. Poleg tega naj bi bila večina njunih prevozov izvedena v Italiji. DG in EH glede na sodbo z dne 15. marca 2011, Koelzsch (C-29/10, EU:C:2011:151), trdita, da imata pravico do minimalne plače, ki velja v Italiji.

11 Po navedbah družbe SC Gruber Logistics sta DG in EH zanjo delala na tovornjakih, registriranih v Romuniji, na podlagi prevoznih dovoljenj, izdanih v skladu z veljavno romunsko zakonodajo, pri čemer je vsa navodila dajala družba SC Gruber Logistics, delo DG in EH pa je bilo organizirano v Romuniji. Ta družba zato trdi, da mora za pogodbi o zaposlitvi iz postopka v glavni stvari veljati romunska zakonodaja.

12 V teh okoliščinah je Tribunalul Mureș (okrožno sodišče v Mureșu) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je treba člen 8 Uredbe [Rim I] razlagati tako, da izbira prava za individualno pogodbo o zaposlitvi izključuje uporabo prava države, v kateri je zaposleni delavec običajno opravljal svoje delo, ali tako, da obstoj izbire prava, ki se uporabi, izključuje uporabo člena 8(1), drugi stavek, Uredbe?

2. Ali je treba člen 8 Uredbe [Rim I] razlagati tako, da veljavna minimalna plača v državi, v kateri je zaposleni delavec običajno opravljal svoje delo, pomeni pravico, ki spada na področje uporabe ‚določb, od katerih ni dovoljeno odstopati z dogovorom, po pravu, ki bi se uporabljalo […], če pogodbeni stranki ne bi bili izbrali drugega prava‘ v smislu člena 8(1), drugi stavek, navedene uredbe?

3. Ali je treba člen 3 Uredbe [Rim I] razlagati tako, da nasprotuje temu, da je navedba določb romunskega delovnega zakonika v individualni pogodbi o zaposlitvi enakovredna izbiri romunskega prava, saj je v Romuniji splošno znano, da obstaja pravna obveznost, da se taka določba o izbiri [romunskega prava] vključi v individualno pogodbo o zaposlitvi? Drugače povedano, ali je treba člen 3 Uredbe [Rim I] razlagati tako, da nasprotuje notranjim nacionalnim predpisom in praksam, na podlagi katerih je v individualne pogodbe o zaposlitvi obvezno vključena določba o izbiri [nacionalnega] prava?“

Zadeva C-218/20

13 Spor o glavni stvari v zadevi C-218/20 se nanaša na pravo, ki se uporablja za plačilo romunskega voznika tovornjaka, DT, ki je zaposlen pri romunski družbi SC Samidani Trans SRL. DT naj bi svoje delo opravljal izključno v Nemčiji.

14 Individualna pogodba o zaposlitvi DT je vsebovala klavzulo, s katero je bilo določeno, da so določila te pogodbe dopolnjena z določbami zakona št. 53/2003. Poleg tega je vsebovala klavzulo, s katero je bilo pojasnjeno, da mora spore v zvezi z navedeno pogodbo o zaposlitvi reševati sodišče, pristojno *ratione materiae* in *ratione loci*.

15 V tej pogodbi o zaposlitvi ni bil izrecno naveden kraj, v katerem bo delavec opravljal svoje delo. DT trdi, da je bil kraj, od koder je opravljal svoje naloge in prejemal navodila, Nemčija. Poleg tega so bili tovornjaki, ki jih je uporabljal, stacionirani v Nemčiji, prevozi, ki jih je opravljal, pa so se izvajali znotraj nemških meja.

16 Sindicatul Lucrătorilor din Transporturi (sindikat delavcev v prometnem sektorju, Romunija), ki je sindikat, katerega član je DT, je s tožbo, vloženo pri predložitvenem sodišču, v imenu in za račun DT predlagal, naj se družbi SC Samidani Trans naloži, naj DT plača razliko med plačami,

ki jih je dejansko prejel, in minimalno plačo, do katere bi bil upravičen na podlagi nemškega prava o minimalni plači. Poleg tega ta sindikat trdi, da ima DT pravico do izplačila „trinajste“ in „štirinajste“ plače, ki sta določeni z nemškim pravom.

17 Ta sindikat trdi, da se na podlagi člena 8 Uredbe Rim I za pogodbo o zaposlitvi DT uporablja nemško pravo o minimalni plači. Čeprav je bila njegova individualna pogodba o zaposlitvi sklenjena v Romuniji, naj bi DT običajno opravljal svoje delo v Nemčiji. DT naj bi torej glede na sodbo z dne 15. marca 2011, Koelzsch (C-29/10, EU:C:2011:151), imel pravico do minimalne plače, določene z nemško zakonodajo.

18 Družba SC Samidani Trans to trditev izpodbija in trdi, da sta stranki pogodbe o zaposlitvi iz postopka v glavni stvari izrecno navedli, da bi morala biti zakonodaja, ki se uporablja za individualno pogodbo o zaposlitvi, romunsko delovno pravo.

19 V teh okoliščinah je Tribunalul Mureș (okrožno sodišče v Mureșu) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Razlaga člena 8 Uredbe [Rim I]: ali izbira prava za individualno pogodbo o zaposlitvi izključuje uporabo prava države, v kateri je zaposleni delavec običajno opravljal svoje delo, ali pa obstoj izbire prava, ki se uporabi, izključuje uporabo člena 8(1), drugi stavek, navedene uredbe?

2. Razlaga člena 8 Uredbe [Rim I]: ali veljavna minimalna plača v državi, v kateri je zaposleni delavec običajno opravljal svoje delo, pomeni pravico, ki spada na področje uporabe ‚določb, od katerih ni dovoljeno odstopati z dogovorom, po pravu, ki bi se uporabljalo […], če pogodbeni stranki ne bi bili izbrali drugega prava‘ v smislu člena 8(1), drugi stavek, navedene uredbe?

3. Razlaga člena 3 Uredbe [Rim I]: ali je navedba določb romunskega delovnega zakonika v individualni pogodbi o zaposlitvi enakovredna izbiri romunskega prava, saj je v Romuniji splošno znano, da delodajalec vnaprej določi vsebino individualne pogodbe o zaposlitvi?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvi in drugi vprašanji v zadevah C-152/20 in C-218/20

20 Predložitveno sodišče s prvima in drugima vprašanjema v zadevah C-152/20 in C-218/20, ki jih je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba člen 8 Uredbe Rim I razlagati tako, da je treba, če sta stranki individualne pogodbe o zaposlitvi izbrali pravo, ki ureja to pogodbo, in če se to razlikuje od prava, ki se uporablja na podlagi odstavkov 2, 3 ali 4 tega člena, uporabo zadnjenavedenega prava izključiti in – če da – v kolikšnem obsegu.

21 Najprej je treba ugotoviti, da iz predložitvenih odločb ni razvidno, ali so vozniki iz postopkov v glavni stvari napoteni delavci v smislu Direktive 96/71/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 1996 o napotitvi delavcev na delo v okviru opravljanja storitev (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 2, str. 431) ali delavci, ki niso napoteni in ki običajno opravljajo svoje delo v državi, ki ni država sedeža delodajalca. Ker je predložitveno sodišče tisto, ki mora ugotoviti dejanske okoliščine sporov, ki sta mu predložena, bodo vprašanja tega sodišča analizirana izključno glede na Uredbo Rim I.

22 Člen 8 Uredbe Rim I določa posebna kolizijska pravila v zvezi z individualno pogodbo o zaposlitvi, ki se uporabljajo, če se delo v okviru izpolnjevanja take pogodbe opravlja v vsaj eni državi, ki ni država izbranega prava.

23 Ta člen v odstavku 1 določa, da se za individualne pogodbe o zaposlitvi uporablja pravo, ki ga v skladu s členom 3 te uredbe izbereta pogodbeni stranki, in da ta izbira delavca ne sme prikrajšati za zaščito, ki mu jo zagotavljajo določbe, od katerih ni dovoljeno odstopati z dogovorom, po pravu, ki bi se za pogodbo uporabljalo v skladu z odstavki 2, 3 in 4 navedenega člena, če pogodbeni stranki ne bi bili izbrali drugega prava.

24 Če te določbe zadevnemu delavcu nudijo boljšo zaščito kot določbe izbranega prava, te prevladajo nad njimi, medtem ko – kot je generalni pravobranilec poudaril v točki 43 sklepnih predlogov – se izbrano pravo še naprej uporablja za preostali del pogodbenega razmerja.

25 V zvezi s tem je treba poudariti, da člen 8(2) Uredbe Rim I napotuje na pravo države, v kateri oziroma iz katere delavec v okviru izpolnjevanja pogodbe o zaposlitvi običajno opravlja svoje delo.

26 Namen člena 8 te uredbe je tako zagotoviti, kolikor je mogoče, spoštovanje določb, s katerimi je zagotovljena zaščita delavca in ki so določene s pravom države, v kateri delavec opravlja svoje poklicne dejavnosti (glej v tem smislu sodbo z dne 18. oktobra 2016, Nikiforidis, C-135/15, EU:C:2016:774, točka 48 in navedena sodna praksa).

27 Kot je generalni pravobranilec navedel v točki 44 sklepnih predlogov, pravilna uporaba člena 8 Uredbe Rim I posledično pomeni, najprej, da nacionalno sodišče določi pravo, ki bi se uporabljalo, če izbire ne bi bilo, in na podlagi tega prava določi pravila, od katerih ni dovoljeno odstopati z dogovorom, ter dalje, da to sodišče raven zaščite, ki je zagotovljena delavcu na podlagi teh pravil, primerja z ravnjo zaščite, ki je določena s pravom, ki sta ga izbrali stranki. Če raven, ki je določena v navedenih pravilih, zagotavlja boljšo zaščito, je treba uporabiti ta pravila.

28 V obravnavanem primeru se zdi, da predložitveno sodišče meni, da bi se lahko zaradi krajev, v katerih so vozniki iz postopkov v glavni stvari običajno opravljali svoje delo, na podlagi člena 8(1) Uredbe Rim I nekatere določbe italijanskega prava in nemškega prava o minimalni plači uporabile namesto romunskega prava, ki so ga izbrale stranke pogodb o zaposlitvi iz postopkov v glavni stvari.

29 V zvezi z vprašanjem, ali so taka pravila določbe, od katerih ni dovoljeno odstopati z dogovorom, v smislu te določbe, je treba poudariti, da iz samega besedila navedene določbe izhaja, da je treba to vprašanje presojati v skladu s pravom, ki bi se uporabljalo, če pogodbeni stranki ne bi izbrali prava. Predložitveno sodišče bo moralo torej sámo razložiti zadevno nacionalno pravilo.

30 Pojasniti je treba tudi – ker v Uredbi Rim I ni meril, na podlagi katerih bi bilo mogoče ugotoviti, ali je nacionalno pravilo določba ali pravo v smislu člena 8(1) te uredbe – da mora sodnik, kadar iz nacionalnega prava izhaja, da so pravila iz sporazumov, ki ne spadajo nujno na področje uporabe prava, zavezujoča, to izbiro spoštovati, tudi če je drugačna od tiste iz njegovega nacionalnega prava.

31 Posebej v zvezi s pravili o minimalni plači države, v kateri je zaposleni delavec običajno opravljal svoje delo, je treba navesti – kot je generalni pravobranilec navedel v točkah 72 in 107 sklepnih predlogov – da jih je načeloma mogoče šteti za „določbe, od katerih ni dovoljeno odstopati z dogovorom, po pravu, ki bi se uporabljalo […], če pogodbeni stranki ne bi bili izbrali drugega prava“ v smislu člena 8(1) Uredbe Rim I.

32 Glede na zgoraj navedeno je treba na prvi in drugi vprašanji v zadevah C-152/20 in C-218/20 odgovoriti, da je treba člen 8(1) Uredbe Rim I razlagati tako, da je treba, če sta stranki individualne pogodbe o zaposlitvi izbrali pravo, ki ureja to pogodbo, in če se to razlikuje od prava, ki se uporablja na podlagi odstavkov 2, 3 ali 4 tega člena, uporabo zadnjenavedenega prava izključiti, z izjemo „določb, od katerih ni dovoljeno odstopati z dogovorom“ po tem pravu, v smislu člena 8(1) te uredbe, ki načeloma lahko zajemajo pravila o minimalni plači.

Tretji vprašanji v zadevah C-152/20 in C-218/20

33 Najprej je treba poudariti, da je Sodišče pristojno za to, da iz vseh elementov, ki jih je predložilo predložitveno sodišče, zlasti iz obrazložitve predložitvene odločbe, izlušči elemente prava Unije, ki jih je treba razložiti ob upoštevanju predmeta spora (glej v tem smislu sodbo z dne 22. aprila 2021, Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, točka 50 in navedena sodna praksa), zato je treba tretji vprašanji v obravnavanih zadevah razumeti tako, da se nanašata na člen 8 Uredbe Rim I.

34 Čeprav se namreč predložitveno sodišče v teh vprašanjih sklicuje na splošno pravilo iz člena 3 te uredbe, je treba poudariti, kot je bilo opozorjeno v točki 22 te sodbe, da navedeni člen 8 vsebuje posebna kolizijska pravila v zvezi s pogodbo o zaposlitvi.

35 Zato je treba tretji vprašanji v zadevah C-152/20 in C-218/20, kakor sta bili postavljeni z nekoliko drugačnimi izrazi v teh dveh zadevah, razumeti tako, da se z njima v bistvu sprašuje, ali je treba člen 8 Uredbe Rim I razlagati tako, da:

– prvič, se šteje, da lahko stranki individualne pogodbe o zaposlitvi prosto izbereta pravo, ki se uporablja za to pogodbo, tudi če je z nacionalno določbo naloženo, da se v navedeno pogodbo vključi klavzula, v skladu s katero so pogodbena določila dopolnjena z nacionalnim delovnim pravom, in

– drugič, se šteje, da lahko stranki individualne pogodbe o zaposlitvi prosto izbereta pravo, ki se uporablja za to pogodbo, tudi če pogodbeno klavzulo v zvezi s to izbiro sestavi delodajalec, delavec pa jo zgolj sprejme.

36 Najprej je treba opozoriti, da člen 3 Uredbe Rim I, na katerega napotuje člen 8 iste uredbe, določa načelo avtonomije volje na področju kolizije zakonov (glej v tem smislu sodbi z dne 18. oktobra 2016, Nikiforidis, C-135/15, EU:C:2016:774, točka 42, in z dne 17. oktobra 2013, Unamar, C-184/12, EU:C:2013:663, točka 49). Na podlagi te določbe je pogodbenim strankam omogočeno, da prosto izberejo pravo, ki se uporablja za njihovo pogodbo. V skladu s členom 3(1) navedene uredbe je izbira prava, ki se uporabi, lahko izrecno izražena ali pa jasno izhaja iz pogodbenih določil ali okoliščin primera. Ta izbira mora nedvoumno izhajati iz pogodbenih določil ali okoliščin primera.

37 Dalje, predložitveno sodišče v zvezi z zahtevo, da mora biti izbira prava, ki se uporablja, prosta v smislu člena 3 Uredbe Rim I, navaja, da iz člena 2(1) uredbe št. 64/2003 v povezavi s standardnim obrazcem za individualno pogodbo o zaposlitvi, ki je priloga k tej uredbi, izhaja, da morajo stranke pogodb iz postopka v glavni stvari v nasprotju s to zahtevo izbrati romunsko pravo.

38 Vendar romunska vlada v pisnem stališču trdi, da v nacionalnem pravu ni določena obveznost izbrati romunsko pravo kot pravo, ki se uporablja za pogodbo. Stranki bi morali ravnati v skladu z uredbo št. 64/2003 in sestaviti svojo pogodbo v skladu s standardnim obrazcem, ki je priložen k tej uredbi, samo, če bi se po lastni volji odločili za to izbiro, kar bi pomenilo dopolnilno uporabo romunskega zakonika o delovnih razmerjih. Zato naj bi bila vstavitev klavzule, kakršna je ta, na katero se sklicuje predložitveno sodišče, posledica tega, da sta stranki izbrali pravo, ki se uporablja za pogodbo.

39 Le predložitveno sodišče je tisto, ki mora presoditi, ali je zadnjenavedena razlaga nacionalnega prava pravilna in torej preveriti, ali to, da je v pogodbi klavzula, s katero je določena uporaba romunskega zakonika o delovnih razmerjih, ne odraža obveznosti strank, da izberejo romunsko pravo, temveč potrjuje njuno implicitno in svobodno izbiro tega prava v skladu s členom 3 Uredbe Rim I.

40 Nazadnje, v zvezi z vprašanjem, ali je na podlagi tega, da je delodajalec v predhodno sestavljeno pogodbo o zaposlitvi vključil klavzulo, s katero je določena izbira prava, ki se uporablja, mogoče ugotoviti neobstoj svobodne izbire, kar je v nasprotju s členom 3 Uredbe Rim I, je treba poudariti, da s to uredbo ni prepovedana uporaba standardnih klavzul, ki jih predhodno sestavi delodajalec. Svobodo izbire v smislu te določbe je mogoče izvajati s privolitvijo v tako klavzulo in ta izbira ni omajana zgolj zaradi dejstva, da je ta izbira opravljena na podlagi določila, ki ga sestavi in vstavi v pogodbo delodajalec.

41 Glede na navedeno je treba na tretji vprašanji v zadevah C-152/20 in C-218/20 odgovoriti, da je treba člen 8 Uredbe Rim I razlagati tako, da:

– prvič, se šteje, da lahko stranki individualne pogodbe o zaposlitvi prosto izbirata pravo, ki se uporablja za to pogodbo, tudi če so pogodbena določila na podlagi nacionalne določbe dopolnjena z nacionalnim delovnim pravom, če zadevna nacionalna določba strank ne zavezuje, da izbereta nacionalno pravo kot pravo, ki se uporablja za pogodbo, in

– drugič, se šteje, da stranki individualne pogodbe o zaposlitvi načeloma lahko prosto izbirata pravo, ki se uporablja za to pogodbo, tudi če pogodbeno klavzulo v zvezi s to izbiro sestavi delodajalec, delavec pa jo zgolj sprejme.

Stroški

42 Ker je ta postopek za stranke v postopkih v glavni stvari ena od stopenj v postopkih pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

1. **Člen 8(1) Uredbe (ES) št. 593/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbena obligacijska razmerja (Rim I) je treba razlagati tako, da je treba, če sta stranki individualne pogodbe o zaposlitvi izbrali pravo, ki ureja to pogodbo, in če se to razlikuje od prava, ki se uporablja na podlagi odstavkov 2, 3 ali 4 tega člena, uporabo zadnjenavedenega prava izključiti, z izjemo „določb, od katerih ni dovoljeno odstopati z dogovorom“ po tem pravu, v smislu člena 8(1) te uredbe, ki načeloma lahko zajemajo pravila o minimalni plači.**

2. **Člen 8 Uredbe št. 593/2008 je treba razlagati tako, da:**

   – **prvič, se šteje, da lahko stranki individualne pogodbe o zaposlitvi prosto izbirata pravo, ki se uporablja za to pogodbo, tudi če so pogodbena določila na podlagi nacionalne določbe dopolnjena z nacionalnim delovnim pravom, če zadevna nacionalna določba strank ne zavezuje, da izbereta nacionalno pravo kot pravo, ki se uporablja za pogodbo, in**

   – **drugič, se šteje, da stranki individualne pogodbe o zaposlitvi načeloma lahko prosto izbirata pravo, ki se uporablja za to pogodbo, tudi če pogodbeno klavzulo v zvezi s to izbiro sestavi delodajalec, delavec pa jo zgolj sprejme.**

Podpisi